

УДК 0378

О. М. ЗАРВА

Національний університет водного
господарства та природокористування, Рівне

РОЛЬ СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУАННЯ У ПРОЦЕСІ МОРАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ В УНІВЕРСИТЕТАХ ТА КОЛЕДЖАХ США

Стаття присвячена дослідженню структури студентського самоврядування та впливу студентських організацій на процес морального виховання студентів у вищих навчальних закладах США.

Ключові слова: моральне виховання, студентський уряд, відділ по роботі зі студентами, принцип "різноманітності", програма "Навчання та служба", волонтерство, лідерська програма, позааудиторна діяльність.

Постановка проблеми. Зважаючи на всесвітню глобалізацію суспільства, українська система освіти, як і сама Україна, розвивається демократичним шляхом та має справу з проблемами, які існують зараз або були притаманні виховним інституціям інших демократичних держав на різних етапах їх розвитку. Таким чином, українська система вищої освіти звертається до концепцій та систем виховання студентів, які успішно залучались у виховну роботу зарубіжних вищих навчальних закладів та приносили позитивні результати, тому дослідження й заповнення виховного досвіду навчальних закладів провідних країн, однією з яких є Сполучені Штати Америки, є **актуальною** проблемою сьогодення.

Аналіз досліджень і публікацій. Питання морального виховання в американських навчальних закладах вищої освіти в різний час вивчав ряд українських та зарубіжних дослідників: процес морального виховання в американській вищій школі були предметом вивчення Р.Б.Вендровської, В.В.Веселової, З.Ю.Голубева, О.М.Джуринського, Г.Д.Дмитрієва, З.О.Малькової, М.Д.Нікандрова, М.В.Гриньової та інших. Мо-

ральні аспекти професійної американської освіти досліджували Л.Б.Боярська, Б.Л.Омельяненко, Н.М.Лизунов, Р.М.Роман, Я.С.Колиб'юк, В.О.Кудін. Історії розвитку виховного процесу в американських навчальних закладах присвячена серія статей та докторська дисертація В.М.Жуковського. Питання доцільності та проблеми викладання морально-етичних дисциплін у своїх роботах вивчали К.А.Страйк, С.Б.Хіс, Н.Тігс, К.Квіглі, С.Левен, Р. Гіббс, С.Бредді Томпсон, У. Норд (K.A.Strike, S.B.Heath, N.Tiggs, Ch.Quigley, S.Leven, R.Gibbs, C.Bradley Tompson, W.Nord).

Виклад основного матеріалу. Моральне виховання в позааудиторній діяльності університетів та коледжів США здійснюється через широкий спектр студентських організацій та рад, які в американських вищих навчальних закладах найчастіше називають студентським урядом, студентськими асоціаціями, або студентськими союзами (student government, students association, student's union). Структура студентських організацій в університетах та коледжах США є складною та розгалуженою, однак у її порівняльному контексті можна виділити спільні риси, притаманні всім студентським організаціям, які функціонують у кожному американському вищому навчальному закладі. Отже, студентські асоціації найчастіше розміщуються в окремих будівлях на території кампусу, а їхня діяльність забезпечується шляхом активної співпраці різноманітних студентських об'єднань під керівництвом студентського управління, яке в свою чергу складається з низки студентських комітетів та рад. Мета діяльності студентських організацій полягає у представленні студентської спільноти як у межах окремого навчального закладу, так і на регіональному та національному рівнях. Коледжі й університети США також надають фінансову підтримку студентським клубам й управлінському апарату, оплачують студентські програми (концерти, паради, розважальні заходи та акції) й в цілому здійснюють загальне регулювання роботи студентського уряду.

Структура американської студентської організації зазвичай будується за аналогією до структури уряду США, тобто в ній існує поділ на законодавчу, виконавчу та судову гілки влади. Крім того, деякі університети також мають окремі урядові організації для студентів молодших та старших курсів; інколи вони утворюють управлінські організації для вирішення конкретних проблем студентів, наприклад, в університеті Техасу (the University of Texas), діють три окремі студентські організації – Студентський уряд (Student Government), який є загальним представницьким органом, що в переважно захищає права студентів старших курсів та випускників, Сенат ради коледжу (the Senate of College Councils), який представляє академічні інтереси всіх студентів, та Студентська Асамблея старшокурсників (the Graduate Student Assembly), що займається як академічними, так і побутовими справами студентів [1, с.131]. М.В.Гриньова, досліджуючи особливості законодавчої бази студентського самоврядування у вищих навчальних закладах США, зазначає, що Конституцію для студентської організації розробляють самі студенти, керуючись загальними положеннями конституції США. Організація насамперед реалізує основні завдання вищого навчального закладу, розробляє законодавчі акти, висвітлює інтереси американських студентів через роботу в університетських комісіях та вважається координаційним органом, який сприяє інтеграції студентської діяльності в інтересах кожного студента [2, с.70].

Аналіз структури студентських організацій, які працюють у вищих навчальних закладах США та здійснюють вагомий вплив на процес морального виховання студентів, дав змогу стверджувати, що питаннями навчально-виховної позааудиторної роботи здебільшого займається керівництво студентського персоналу, а саме працівники відділу роботи зі студентами (Student Affairs Staff). Цей відділ відповідає за надання академічних консультацій та навчально-виховних послуг сту-

дентам американських коледжів й університетів, займається розробкою програм і дослідницьких методик, які б задовольняли потреби різноманітної студентської общини США.

Кожен американський коледж та університет має розгалужену систему студентських організацій і відділів, які співпрацюють та контролюються Студентським урядом. Наприклад, у Бостонському коледжі (Boston College) існує більше двохсот клубів і організацій, які за функціональним та змістовим навантаженням можна поділити на групи: урядові студентські організації (Government organization) – це клуби, які дозволяють студентам брати участь у спеціальних громадських заходах, планах та програмах, що впливають на рішення університету, наприклад, “Виборчий комітет” (Elections Committee), “Лідерський уряд” (Leadership Council), “Уряд випускників Бостонського коледжу” (Undergraduate Government of Boston College) тощо; групи пошани (Honor Societies Membership) – це студентські організації, члени яких групуються за науковими, академічними або іншими інтересами, наприклад, “Dobro Slovo” (вивчення словянських мов), “Psi Chi” (вивчення психології), “Pi Delta Phi” (вивчення французької мови); міжнародні культурні студентські організації, що займаються поширенням власної культури та традицій у межах студентської громади: у Бостонському коледжі ця група дуже численна і містить 31 студентську організацію, серед яких “Арабська асоціація студентів” (Arab Students Association), “Вірменський клуб” (Armenian Club) та “Українська спілка” (Ukrainian Society); музичні, мистецькі й театральні студентські організації є надзвичайно популярними серед американських студентів, вони пропонують багато можливостей молоді розкрити та показати свої таланти, а також збагатити студентську спільноту мистецькими вечорами та театралізованими виставами, взяти участь у роботі, наприклад, “Танцювального гуртка” (Dance Organization), “Драматичного товариства” (Dramatics Society), “Симфонічного ансамблю” (Symphonic Band), “Сучасного театру” (Contemporary Theater) тощо; політичні організації працюють над залученням студентів у політичну діяльність громади. Вони беруть участь у місцевих, регіональних і національних виборах, організують та проводять соціально-політичні дебати на території кампуса (“Американці за обґрунтовану демократію” (Americans for Informed Democracy), “Демократи коледжу” (College Democrats), “Республіканці коледжу” (College Republicans)) тощо. Допрофесійні академічні організації заохочують студентів до кар’єрного росту, розвивають їх професійні навички та вміння через співпрацю з роботодавцями. Варто зазначити, що в Бостонському коледжі ця група є однією з найбільш численних, оскільки до неї входять 48 студентських клубів, серед яких “Геологічний клуб” (Geology Club), “Спілка істориків” (Historical Society), “Жінки в бізнесі” (Women in Business), “Клуб інвесторів” (Investment Club) тощо. Студентські активні програми – це організації, які займаються широким спектром розважальних заходів, таких, як покази кінофільмів та театралізованих вистав, наприклад, “Студентський союз О’Коннелл” (O’Connell House Student Union). Видавництво та засоби масової інформації – це група студентських організацій, які представляють незалежних університетських публіцистів, створюють і показують місцеві теленовини, працюють в університетських друкованих виданнях. Прикладами таких організацій, створених у Бостонському університеті, є клуби “Тепер ви знаєте” (Now You Know), “Спостерігач” (The Observer), “Стилус” (Stylus). Релігійні студентські організації працюють над духовно-моральним розвитком студентів, вони організують спільну молитву, спільні служіння та займаються благодійністю і громадською волонтерською діяльністю (“Православне християнське братство”(Orthodox Christian Fellowship), “Мусульманська студентська асоціація” (Muslim Students Association), “Клуб буддистів” (Buddhism Club)). Клуби служіння громаді об’єднують групу студентських

організацій, головна мета роботи яких – сприяти поширенню волонтерської праці та альтруїзму на місцевому та міжнародному рівнях; ці організації залучають студентів до безоплатної праці з інвалідами, літніми людьми та іншими соціальними групами населення, які потребують допомоги (“Американський Червоний Хрест” (American Red Cross), “Кращі друзі” (Best Buddies), “Танцювальний марафон” (Dance Marathon), “Фестиваль дружби” (Festival of Friendship), “Добровольці шкільного кампусу” (Campus School Volunteers)). “Спеціальні” студентські організації утворились внаслідок виникнення спільних інтересів навколо конкретних проблем, що турбують суспільство, наприклад, охорона навколишнього середовища, рівень життя, екологічні проблеми планети, інопланетне спілкування, сучасні хвороби людства тощо, наприклад, “Комітет по боротьбі зі СНІДом” (AIDS Awareness Committee), “Союзники” (Allies), “Інтерес студентів до творчих висот” (Students Taking an Interest Towards Creative Heights). Спортивні студентські клуби, які користуються великою популярністю серед студентів всіх вищих навчальних закладів США, об’єднують спортсменів, вболівальників та просто любителів спорту даного вищого навчального закладу, а також займаються організацією університетських та міжуніверситетських спортивних змагань. Ця група досить численна та об’єднує низку спортивних студентських клубів, наприклад, “Клуб велоспорту” (Cycling Club), “Кінний клуб” (Equestrian Club), “Клуб хокею на траві” (Field Hockey Club), “Гольф клуб” (Golf Club), “Клуб з фігурного катання” (Figure Skating Club), “Футбольний чоловічий клуб” (Soccer Club, Men’s), “Футбольний жіночий клуб” (Soccer Club, Women’s), тощо [4].

Отже, характер діяльності студентських організацій у вищих навчальних закладах США досить різноманітний. Він об’єднує студентську громаду за спільними інтересами, за спільною культурою, релігією, мовою та майбутньою професійною діяльністю, тим самим формуючи її академічну та моральну основу. З огляду на це можна визначити загальні характерні особливості студентської організаційної системи у вищих навчальних закладах США та в свою чергу з’ясувати методи впливу цієї системи на процес морального виховання студентів й на формування їх моральних цінностей. Отже, по-перше, позааудиторною роботою зі студентами займаються професійні структуровані підрозділи, які існують у кожному вищому навчальному закладі США та стосуються будь-яких сфер, що представляють інтерес для студентської общини і формують її особистий ріст. Наголос необхідно поставити на тому, що до цієї роботи залучена велика кількість досвідчених людей, більшість з яких мають вчений ступінь магістра, а керівник організації та його заступники мають наукові ступені доктора наук (Ph.D) По-друге, позааудиторна виховна діяльність студентів тісно пов’язана з їх навчальним процесом, адже її основна мета – заохотити студентів до отримання знань, сформуванню їхніх професійних навичок та умінь. В цьому студенту постійно допомагає куратор (adviser), який знайомить його з системою правил та вимог, що існують у даному вищому навчальному закладі, проводить з ним індивідуальну роботу, розробляє для нього чіткий структурований план отримання освіти та подальшого професійного становлення. Крім цього куратор заповнює індивідуальну карту студента, куди вносить інформацію про його інтереси, плани щодо майбутнього працевлаштування, інформацію про те, які якості та вміння студент хотів би розвинути в процесі навчання і як він полюбляє проводити свій вільний час. За допомогою психологічних тестів куратор також визначає, якими здібностями та талантами володіє даний студент та у яких студентських клубах й організаціях він міг би проявити свою індивідуальність максимально ефективно. По-третє, як аудиторна, так і позааудиторна виховна діяльність студентів у вищих навчальних закладах керується принципом “різноманітності” (diversity), який наголошує на тому, що сучасний

американський вищий навчальний заклад повинен сприяти побудові безконфліктного, рівноправного, багатонаціонального та багатокультурного студентського осередку, який толерантно ставиться до расових, релігійних чи будь-яких інших питань, які виникають у мультикультурному американському суспільстві.

Проаналізувавши виховну роботу коледжів та університетів США, можна зробити висновок, що моральне виховання у системі студентських організацій здійснюється через: громадську діяльність та волонтерство; соціально-політичну діяльність студентів; психологічну допомогу студентам. Громадська діяльність студентів спрямована на формування активного громадянина американського суспільства, який виконує місію “служіння соціуму” та керується такими моральними цінностями, як добро, совість, правда, чесність, справедливість, прагнення до соціальної гармонії, висока повага до закону, толерантність, терпимість, патріотизм, готовність захищати Батьківщину, єдність поколінь на основі віри в національну ідею, прагнення до національної єдності. Виховна громадська діяльність студентських організацій здебільшого реалізується через програми “Навчання та служба” (service-learning) і волонтерство (volunteering), що популяризують серед студентів добровільну допомогу суспільству та безоплатну працю на користь американської громади.

Окрім громадської діяльності, американські студентські організації працюють над вирішенням соціально-політичних проблем американського суспільства, що певною мірою впливає на формування соціальних та моральних цінностей американського громадянина. Загалом американська вища освіта та процес морального виховання студентів направлені на формування американських чеснот, необхідних для того, щоб кожен громадянин США працював на користь як своєї громади, так і всієї держави. Таким чином студентів вчать бути активними громадськими лідерами й патріотами Сполучених Штатів Америки, любити свою батьківщину і захищати демократичні цінності свободи та рівності. Отже, можна стверджувати, що соціально-політична діяльність студентських організацій також певною мірою впливає на процес морального виховання американських студентів та на формування їх морально-ціннісної системи. Проаналізувавши характер діяльності соціально-політичних студентських організацій в університетах та коледжах США, можна зробити висновок, що в цілому вони орієнтуються на реалізацію лідерських програм (leadership programs), оскільки розвиток лідерських здібностей – це одне з провідних завдань вищої освіти США.

Морально-виховний вплив студентських організацій у позааудиторній навчальній діяльності також здійснюється через програми психологічної допомоги. Майже всі вищі навчальні заклади США мають окремі центри, де спеціалісти надають студентам психологічні консультації, допомагають їм розібратись з психологічними та моральними проблемами. Всі консультативні установи мають чітку структуру, адміністрацію, яка керує перерозподілом коштів, систему роботи та правила. Всі члени психолого-консультативних та експертно-соціальних програм повинні мати докторський ступінь або науковий ступінь магістра. Спеціалісти займаються не лише індивідуальними консультаціями, але й груповою психотерапією, організовуючи окремі групи, в яких вони обговорюють певні психологічні, психофізіологічні чи моральні проблеми, наприклад, “група друзів”, “група тренування чутливості”, “терапія психологічних драм” (friends groups, sensitivity training groups, psychological drama therapy). Близько половини студентів американських коледжів та університетів кожного року користуються послугами психологічних консультативних центрів [3, с.87].

Висновки та перспективи подальших розвідок. Отже, студентське самоврядування здійснює вагомий вплив на позааудиторне життя студентів, адже біль-

шість з тих, хто отримує вищу освіту, намагається також реалізувати свій творчий талант й бажання допомогти суспільству. Так, американські вищі навчальні заклади пропонують студентам розроблені лідерські, волонтерські та інші програми, які реалізуються завдяки системі студентських організацій та роботі чітко структурованого студентського управління. Кожен американський університет чи коледж ставить перед собою завдання надати студентам можливість для самореалізації, сприяти формуванню їх лідерських якостей, становити їх морально-ціннісну систему завдяки програмам благодійності та волонтерства, навчити студентів особистої та громадянської відповідальності через служіння американській спільноті, прищепити їм цінності добра, чесності, патріотизму, терпимості та толерантного ставлення до представників іншої раси, віри, національності тощо. Студентське самоврядування також сприяє організації інтелектуального, духовного та культурного життя студентської громади, розвитку творчості, критичного мислення, соціальної взаємодії та моральній стійкості студентів.

Перспективою подальших розвідок у цьому напрямку є розробка методичних рекомендацій щодо використання американського досвіду морального виховання студентів у вищих навчальних закладах України.

Список використаної літератури

1. Бондар Т. І. *Запровадження самоврядування у системі освіти США* / Т. І. Бондар // Вісник Черкаського університету. Серія: Педагогічні науки : зб. наук. праць. – Черкаси, 2006. – Вип. 88. – С. 130–134.
2. Гриньова М. В. *Вплив студентського самоврядування на якість освіти у вищих навчальних закладах США* / М. В. Гриньова // Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені П. Тичини. – Умань, 2009. – № 1. – С. 69–74.
3. Jacobsen D.G. *The American university in a postsecular age* / Douglas Gordon Jacobsen, Rhonda Hustedt Jacobsen. – Oxford University Press: US, 2008. – 267 p.
4. *Official site of Boston College [Електронний ресурс]* / Режим доступу: <http://www.bc.edu/offices.html>.

О.Н. Зарва

Национальный университет водного хозяйства и природопользования, Ровно

РОЛЬ СТУДЕНЧЕСКОГО САМОУПРАВЛЕНИЯ В ПРОЦЕССЕ НРАВСТВЕННОГО ВОСПИТАНИЯ В УНИВЕРСИТЕТАХ И КОЛЛЕДЖАХ США

Статья посвящена исследованию структуры студенческого самоуправления и влияния студенческих организаций на процесс нравственного воспитания студентов в высших учебных заведениях США.

Ключевые слова: нравственное воспитание, студенческое правительство, отдел по работе со студентами, принцип “разнородности”, программа “Учение и работа”, волонтерство, дидерская пропрама, внеаудиторная деятельность.

O.N. Zarva

National University of Water Economy and Nature Usage, Rivne

THE ROLE OF STUDENTS' GOVERNMENT IN THE PROCESS OF MORAL EDUCATION IN THE AMERICAN UNIVERSITIES AND COLLEGES

The article investigates the structure of students' government and students' organizations which influence on the process of students' moral education in the higher educational establishments of the USA.

Key words: moral education, student government, student affairs staff, diversity, “service-learning”, volunteering, leadership programs, extracurricular activities.